

Laura Bernava

LVU vīru koris

Kora dibināšana

Latvijas Valsts universitātes (turpmāk tekstā – LVU) vīru kora pirmsākumi meklējami 1947. gadā, kad vairāki LVU Ekonomikas fakultātes studenti – Edgars Elksnītis (vēlāk arī LVU vīru kora pirmais diriģents, paralēli studē Jāzepa Mediņa mūzikas vidusskolā), Ādolfs Pijols, Laimonis Zolbergs, Voldemārs Nukse un citi – noorganizē vīru dubultkvartetu.¹ Sākotnējās dubultkvarteta mēģinājumu telpas ir neliela auditorija Raiņa bulvārī 19. Tobrīd LVU Ekonomikas fakultāte atradās universitātes galvenajā ēkā – Merķeļa ielas pusē, otrajā stāvā.² Dubultkvartets ar piedalīšanos universitādes sarīkojumos rada interesi par vīru dziesmu daudzos citos studentos.³ Ņemot vērā, ka 1948. gadā LVU pastāv tikai viens kora kolektīvs – Universitātes jauktais koris (dibināts 1920. g.), kas nespēj uzņemt visus dziedātgribētājus, tiek realizēta ideja par jaunu koru izveidi, un 1948. gadā sāk darboties sieviešu un vīru koris.⁴

1948. gada 8. septembra laikrakstā "Padomju Students" lasāms aicinājums jaunu dziedātāju uzņemšanai universitātes vīru korī. Aicinājumā minēts "ierasties arī visiem vīru ansambļa dalībniekiem"⁵, un nelielais Ekonomikas fakultātes vīru dubultkvartets kļūst par pamatu LVU vīru korim. Sākotnēji paši koristi, iespiežot kora pirmā koncerta afišas un programmas, norādot kora nosaukumu, ieraksta, ka muzicēs LVU Akadēmiskais vīru koris. Skan jau smalki – akadēmiskais. Izrādās, ka "puiši nav zinājuši, ka šāds nosaukums tiek piešķirts no valdības par īpašiem nopelniem."⁶

Korī sākotnēji aktīvāk piesakās topošie inženieri, ķīmiķi, juristi, fiziķi-matemātiķi, biologi, mazāk – mediķi, vēsturnieki, ģeogrāfi, mehāniķi.⁷

Kora darbība diriģentu Edgara Elksnīša un Kriša Deķa laikā. 1948.–1950. gads

Kora pirmā diriģenta Edgara Elksnīša vadībā koris 1949. gada 26. februārī sniedz pirmo koncertu Rīgas Industriālā politehniku ma (šobrīd – Rīgas Valsts tehnikums) zālē 17 vīru sastāvā,³ bet jau 23. aprīlī, dziedot 46 koristiem, notiek pirmais koncerts LVU Lielajā aulā – LVU 30 gadu pastāvēšanas svinībās. Laikrakstā "Padomju Jaunatne" lasāmas šādas atsauksmes: "Korim labs balsu materiāls. Diriģents students Edgars Elksnītis pratis tās labi saliedēt un disciplinēt. Plašajā programmā, kas sākās ar A. Aleksandrova "Kantāti par Staļinu", dzirdējām virkni latviešu padomju komponistu patriotisku dziesmu, dziedājumu "Mana dzimtene" no Gļinkas operas "Ivans Susaņins", latviešu un krievu tautas dziesmas. (...) Jaunais kolektīvs izpelnījās daudzo klausītāju atsaucību."⁸

Kora repertuārā dziedātas gan Padomju laikā neiztrūkstošās padomju varu slavinošās dziesmas, gan latviešu komponistu Jāzepa Vītola, Emīla Dārziņa, Arvīda Žilinska, Emīla Melngaiļa, Alfrēda Kalniņa, Marģera Zariņa u.c. autoru darbi, gan latviešu tautasdziesmas; atskaņotas arī igauņu, somu, krievu un pat spāņu dziesmu apdares. Turklāt jau sākotnēji koris drosmīgi sāk iestudēt arī pasaules klasiku sarežģītās dziesmas – repertuārā tiek iekļauta Edvarda Grīga "Jaunā tēvija", Šarla Guno "Karavīru koris" no operas "Fausts", "Klusu, klusu" no Džuzepes Verdi operas "Rigoletto", Roberta Šūmaņa "Tu esi it kā puķe", Ferencs Lishta "Himna darbam", Antona Rubinšteina dziesma "Naksnīga" no operas "Demons".¹

1949. gada oktobrī notiek pirmie kora izbraukuma koncerti uz Cēsīm un Valmieru. "Universitātei toreiz ir tikai dažas sagrabējušas kravas mašīnas. Sameklējām prāvākus finiera gabalus. Tos nostatām aiz šofera kabīnes, pie sānu bortiem, un ceļojums var

sākties. Auksti? Lietus? Nu, un tad? Puiši ir jauni, izturīgi. Ja ļoti salst, saspiežas ciešāk, uzrauj ziņģi, un, skaties vien, klāt jau maršruta galapunkts",¹ atminas korists Jānis Porietis – Latvijas Universitātes profesors, Ekonomikas un juridiskās fakultātes dekāns no 1954.–1963. gadam. Vēl kora dalībnieku rindās ir arī Latvijas Universitātes Ekonomikas un vadības fakultātes docents Arnolds Viesis.^{9, 10}

Arī turpmākos kora pastāvēšanas gados notiek daudzi koncertizbraukumi ārpus Rīgas – Tukumā, Jelgavā, Mazsalacā, Rūjienā, Valkā, Siguldā, Līgatnē, Alojā, Ventspilī, Madonā, Dundagā, Talsos, Lubānā, Alsungā un citviet. 1949. gada novembrī tobrīd jau Rīgā atpazītais koris tiek uzaicināts piedalīties svētku koncertā tagadējā Latvijas Nacionālajā Operā.¹¹

1950. gadā par kora diriģentu kļūst Latvijas Konservatoriju beigušais Krišs Deķis. Korists Zigfrīds Kravalis viņa laiku raksturo tā: "Sākās jauns, aktīvs darbības posms. Lēni pieradām pie Deķa smalkā humora, vienmēr gaišā smaida, skaidrā žesta. Pie dziesmu izvēles. Tieši ar vienkāršību viņš kļuva "savs puika".¹²

1950. gadā koris turpina sniegt koncertus gan Rīgā, gan citās pilsētās, un 1950. gada jūnijā diriģenta Kriša Deķa vadībā tas piedalās Padomju Latvijas II Dziesmu svētkos un Dziesmu karā izcīna 2. vietu.¹³ Taču tālākās diriģenta ieceres paliek nerealizētas, jo viņš kopā ar Latvijas Konservatorijas pedagogu grupu tiek izvests uz Sibīriju.¹²

Kora darbība pēc apvienošanās ar vīru kori "Dziedonis", diriģenta Haralda Medņa darbības sākumposms. 1950.–1953. gads

1950. gada septembrī LVU vīru kora diriģenta pienākumus uzņemas Centrālā Poligrāfiķu kluba vīru kora (sākotnējais nosaukums – vīru koris "Dziedonis") diriģents Haralds Mednis. Notiek divu koru apvienošana, pēc kuras kopējais koristu skaits ir tuvu pie 130 dziedātājiem.¹⁴ Jānis Porietis atceras: "Kad pirmo reizi kopā sanāca vairāk nekā simts vīru lielais kolektīvs, sajūsma par savu, šodien pat neiedomājami kuplo sastāvu, bija milzīga! Milzīga gan pašiem, gan klausītājiem. Un tūlīt jau arī radās pirmā problēma. Universitātei nebija tik liela izmēra podestu, lai koncertos uz tiem varētu sastāties šis varena vīru pulks! Taču Universitātei tolaik bija tādi, tiešām ar zelta rokām apveltīti amatnieki, galdnieki Rudzītis un Bergmanis, un īsā laikā tapa jauni, stipri, droši, vajadzīgā lielumā ātri saliekami un izjaukami podesti."¹¹

Oktobra vidū koris dzied Tukuma un Jelgavas klausītājiem, bet kāds neparasts atgadījums notiek Pļaviņu kultūras nama koncertā, kad dziesmas vidū zālē pēkšņi pazūd elektrība un "(..) vīri apmulst, bet dziesmu sekmīgi turpina. Pa to laiku kabatās jau sameklēti sērķociņi un pat kādas šķiltavas, un Maestro Mednis jau var sākt nākamā dziesmu. Tā vēl nav izskanējusi, kad elektrīkim jau izdevies atjaunot īsto apgaismojumu. Klausītāji, protams, ir kvēlā sajūsmā par kora attapību un mieru pat šādos koncertēšanai ekstremālos apstākļos."¹¹ Šāda veida atgadījums notiek arī 1952. gada koncertā Jūrmalā, Pumpura skolas zālē.

Notikumiem bagāta ir gada nogale, kad notiek kora pirmais ieraksts radio skaņu lentēs, koncerts Operas un baleta teātrī, Rīgas kordinģentu seminārā¹, kā arī koncerts un lekcija "Dziesma cīņā par mieru" Latvijas Filharmonijā.¹⁵

1951. gada nogalē LVU vīru koris – 75 dziedātāji – pirmoreiz dodas koncertizbraukumā ārpus republikas robežām, viesojoties divās Igaunijas pilsētās – Tallinā un Tartu.¹⁶ Tallinā koncerts notiek pilsētas lielajā koncertzālē "Estonija". "Koristi, protams, ir ļoti satraukti, jo igauņu klausītāji ir izlutināti ar Gustava Ernesaksa diriģētā Igaunijas Valsts vīru kora lielisko dziedājumu. Taču atkal spēkā ir senais teiciens, ka ciema kukulis esot tomēr gardāks. Publika ir ārkārtīgi atsaucīga"¹⁷, atceras korists Jānis Porietis. LVU vīru koris Igaunijā atkārtoti viesojas arī 1952., 1954., 1955. un 1956. gadā.

Nozīmīgs ir kārtējais atskaite koncerts 1952. gadā, kad Viktors Sams raksta: "Reti kāds kora sarīkojums var lepoties ar tādiem panākumiem kā LVU vīru koncerts. Daudzpusīgajā un interesantajā programmā kora kolektīvs, diriģenta jūtīgā un plastiskā žesta

vadīts, sniedz augstvērtīgu priekšnesumu, kas bija emocionāli piesātināts, krāsains, dinamisks, saliedēts un tīrskanīgs. Ik dziesma rūpīgi izveidota, ik frāze pārdomāta."¹⁸

1953. gads ir notikumiem piesātināts. Tas sākas ar kora piedalīšanos Džuzepes Verdi "Rekviēma" izpildē uz Operas un baleta teātra skatuves.¹⁹ Gada turpinājumā koris dodas koncertizbraukumā uz divām Lietuvas pilsētām – Viļņu un Kauņu.²⁰ Gads noslēdzas ar kora piecu gadu darbībai veltītu koncertu LVU Lielajā aulā. Laikrakstā "Padomju Jaunatne" lasām, ka korī dzied ap 100 dalībnieku – studenti un universitātes beidzēji, un "starp Rīgas augstāko mācību iestāžu vīru korim tas izvirzījies 1. vietā, pilsētas skatēs izpelnījies vairākus goda rakstus."²¹ Te jāmin fakts, ka 1953. gadā tiek atjaunots vīru koris "Dziedonis", un kora dalībnieku skaits sarūk, jo "vecie dziedoņi atgriežas savā mājvietā un turpina dziedāt Edgara Toņa vadībā."²²

Kora darbība pēc 1954. gada

Laika posms no 1954. līdz 1956. gadam kora koncertdarbībā iezīmīgs ar vairākiem ievērojamu latviešu komponistu – Emīla Dārziņa, Andreja Jurjāna, Marģera Zariņa – dziesmu koncertiem. Gadu gaitā korim izveidojas aktīva sadarbība ar komponistu Marģeri Zariņu, kura darbi tiek dziedāti daudzajās kora uzstāšanās reizēs, tostarp kora piecu gadu jubilejas koncertā, kā arī īpašos autorkoncertos. Pieminēšanas vērts ir fakts, ka 1956. gadā tapušajā latviešu mākslas filmā "Kā gulbji balti padebeši iet" Marģera Zariņa sacerēto tāda paša nosaukuma solodziesmu (tās kora salikumu uzrakstījis Haralds Mednis) dzied LVU vīru kora koristi.¹⁸

1955. gadā koris sniedz vairākus Dziesmu svētku ieskaņu koncertus, piedalās Padomju Latvijas III Dziesmu svētkos un LVU jauktā kora sastāvā viesojas Maskavā.¹⁹

1956. gadā, līdzās komponista Andreja Jurjāna simtgadei veltītiem koncertiem un kora koncertam Rīgas televīzijā, gada lielākais notikums ir piedalīšanās Baltijas republiku I Studentu dziesmu svētkos Tartu, Igaunijā, kur koris iegūst laureāta diplomu un medaļu, un dala pirmo vietu ar Liepājas vīru kori "Dziedonis".¹⁸

1957. gads ir negaidītu pavērsienu pilns. Gada sākumā notiek koncerts Operas un baleta teātrī, jūnijā koris piedalās Padomju Latvijas I Jaunatnes festivālam veltītā konkursā, kurā izcīna laureāta nosaukumu; pēc tam notiek koncertizbraukums uz Lubānu un Jaunpiebalgu. Par nozīmīgu kora vēstures notikumu, pēc kura no amata tiek atbrīvots kora diriģents, lasāms izdevumā "Latvijas Valsts universitātes vēsture, 1940–1990": "Svētdien, 1957. gada 29. jūnijā, Lubānā LVU vīru koris, kas kopš dibināšanas bija sniedzis 75 koncertus 35 Latvijas pilsētās, (..) diriģenta H. Medņa vadībā atpūtās pēc iepriekšējās dienas koncerta. Kora dalībniekiem izdevās sameklēt atslēgas un iekļūt Lubānas luterāņu baznīcā. Koncertmeistars J. Lindbergs apsēdās pie ērģelēm, kuras pirms kara bija skandināvis LVU vīru kora diriģents H. Mednis. Maestro H. Mednis šīs ērģeles bija uzskatījis par vienām no labākajām Latvijā. J. Lindbergs nospēlēja svētceļnieka koru partiju "Ak, tēvija!" no R. Vāgnera operas "Tanheizers". H. Mednis tūdaļ uzaicināja kori nodziedāt, lai dzirdētu, "kā skan ar ērģelēm", un tas tika izdarīts. "Ak, tēvija!" bija kora repertuāra pastāvīga daļa. (..) Rektors J. Jurgens politiski kvalificēja notikušo kā traipu uz LVU mundiera. Viņš atzina, ka H. Mednis "var diriģēt kaut vai sinagogā un spēlēt ērģeles", bet Universitātes koris baznīcā dziedāt nedrīkstot."²³

Kora darbības pēdējie gadi. 1957.–1959. gads

Pēc Haralda Medņa atbrīvošanas no amata notiek ievērojama koristu sastāva maiņa. Daļa koristu pāriet dziedāt Haralda Medņa jaunizveidotajā vīru korī "Tēvzeme", kas Izglītības, augstskolu un zinātnisko iestāžu darbinieku kultūras nama paspārnē uzsāk darboties 1957. gadā.

Kā LVU vīru kora diriģents 1957. gada nogalē īslaicīgi darbojas Teodors Kalniņš.

1958. gadā kora vadība tiek uzticēta ilggadējam LVU vīru kora dalībniekam, arī Latvijas Lauksaimniecības akadēmijas vīru kora diriģentam Paulam Kveldem.²⁴ 1958. gada pavasarī kopā ar Latvijas Lauksaimniecības akadēmijas vīru kora koristiem tiek veidota kopīga koncertprogramma koncertiem Jelgavā un Rīgā.²⁵ 1958. gada vasarā LVU vīru koris 72 dalībnieku sastāvā piedalās Baltijas republiku II Studentu dziesmu svētkos Rīgā.²⁶ Pauls Kvelde ir dziesmu svētku virsdiriģenta godā.

Kora darbības 11. sezonā (1958./1959. m.g.) plānoti vairāki nozīmīgi pasākumi – kora 10 gadu jubilejas koncerts, Padomju Latvijas III Dziesmu svētki un Baltijas republiku III Studentu dziesmu svētki Viļņā. Koris nu darbojas ar nosaukumu LVU un RPI apvienotais vīru koris.²⁷ Tomēr līdz ar Paula Kveldes pārceļšanos darbā uz Daugavpili un aiziešanu no kora diriģenta amata, koris 1959. gadā tiek likvidēts.²³ Daļa bijušā LVU vīru kora dalībnieku – Rīgas Politehniskā institūta studenti – pievienojas 1959. gadā jaunizveidotajam Rīgas Politehniskā institūta vīru korim²⁸, kas šobrīd pazīstams kā Rīgas Tehniskās universitātes vīru koris "Gaudeamus".¹

Porietis, Jānis. No LVU vīru kora līdz "Tēvzemei". *Vīru koris "Tēvzeme"*. Rīga : Valters un Rapa, 2000. 20.–21. lpp.

² Porietis, Jānis. Mūsu mājvietas. *Vīru koris "Tēvzeme"*. Rīga : Latvijas Universitāte, 1998. 7. lpp.

³ Porietis, Jānis. Pie dziesmotā avota. *Vīru koris "Tēvzeme"*. Rīga : Latvijas Universitāte, 1998. 2.–3. lpp.

⁴ Mākslinieciskā pašdarbība. *Pēteris Stučka Latvijas Valsts universitātē 40 gadus : (1919-1959)*. Rīga : Latvijas Valsts izdevniecība, 1959. 228. lpp.

⁵ LVU akadēmiskais vīru koris. *Padomju Students*. Nr. 26, 1948., 4. lpp.

⁶ Ābele, Anda. Starp divām mūžībām. *Māksla*, Nr. 4, 1991, 1. jūn., 27.–37. lpp.

⁷ Pūrens, J. Kur dziesmas skan... *Padomju Students*. Nr. 28, 1948, 2. lpp.

⁸ Māls, J. Universitātes akadēmiskā vīru kora pirmais koncerts. *Padomju Jaunatne*. Nr. 83, 1949, 1. lpp.

⁹ Juridiskās fakultātes dekāni no universitātes dibināšanas līdz mūsdienām [tiešaiste]. *Latvijas Universitāte* (lu.lv). Pieejams: <http://www.jf.lu.lv/par-fakultati/dekanu-galerija/>

¹⁰ Baltakmens, Raimonds. Kas tie tādi, kas dziedāja "Tēvzemē"? *Vīru koris "Tēvzeme"*. Rīga : Valters un Rapa, 2000. 86. lpp.

¹¹ Porietis, Jānis. Vai viegli būt jauniem? *Vīru koris Tēvzeme*. Rīga : Latvijas Universitāte, 1998, 5. lpp.

¹² Kravalis, Zīgrīds. Prieks un grūtības. *Vīru koris Tēvzeme*. Rīga : Valters un Rapa, 2000. 25. lpp.

¹³ Kalvītis, A. Mākslinieciskā pašdarbība. *Padomju Students*. Nr. 26, 1950, 4. lpp.

¹⁴ Baltakmens, Raimonds. Avoti. *Vīru koris "Tēvzeme"*. Rīga : Latvijas Universitāte, 1998, 11. lpp.

¹⁵ Lazda, A. Jaunatnei veltītais koncerts "Dziesma ciņā par mieru". *Padomju Jaunatne*. Nr. 231, 1950, 6. lpp.

¹⁶ Mala, J. Šovakar LVU vīru kora koncerts. *Padomju Jaunatne*. Nr. 236, 1951, 2. lpp.

¹⁷ Porietis, Jānis. Pirmos panākumus kaldinot. *Vīru koris "Tēvzeme"*. Rīga : Latvijas Universitāte, 1998. 10. lpp.

¹⁸ Tautas vīru koris "Tēvzeme", 1949-1979 (Prospekts). Rīga : Zvaigzne, 1979. 47. lpp.

¹⁹ No kora hronikas. *Tautas vīru koris "Tēvzeme", 1949-1979 (Prospekts)*. Rīga : Zvaigzne, 1979. 26. lpp.

²⁰ Porietis, J. LVU studenti ciemos pie lietuviešu studentiem. *Cīņa*. Nr. 282, 1953, 4. lpp.

²¹ Lazda, A. LVU vīru kora koncerts. *Padomju Jaunatne*. Nr. 250, 1953, 3. lpp.

²² Baltakmens, Raimonds, Vegners, Aivars. Dziesmotā gaita. *Vīru koris "Tēvzeme"*. Rīga : Valters un Rapa, 2000. 47. lpp.

²³ Koru panākumi un nedienas. *Latvijas Valsts universitātes vēsture, 1940-1990*. Rīga : Latvijas Universitāte, 1999. 478.–479. lpp.

²⁴ Stars, A. Dziesma un draudzība. *Padomju Students*. Nr. 6, 1958, 4. lpp.

²⁵ Vītols, Z. LVU vīru koris atkal koncertē. *Padomju Students*. Nr. 8, 1954. 1., 4. lpp.

²⁶ Daži vārdi par dalībniekiem. *Padomju Jaunatne*. Nr. 116, 1958, 3. lpp.

²⁷ Sīlis, T. Vīru koris. *Jaunais Inženieris*, Nr. 3, 1959, 28. febr., 3. lpp.

²⁸ Kanbergs, A. Kur vīru dziesma skan. *Jaunais Inženieris*, Nr. 14, 1959, 1. sept., 2. lpp.